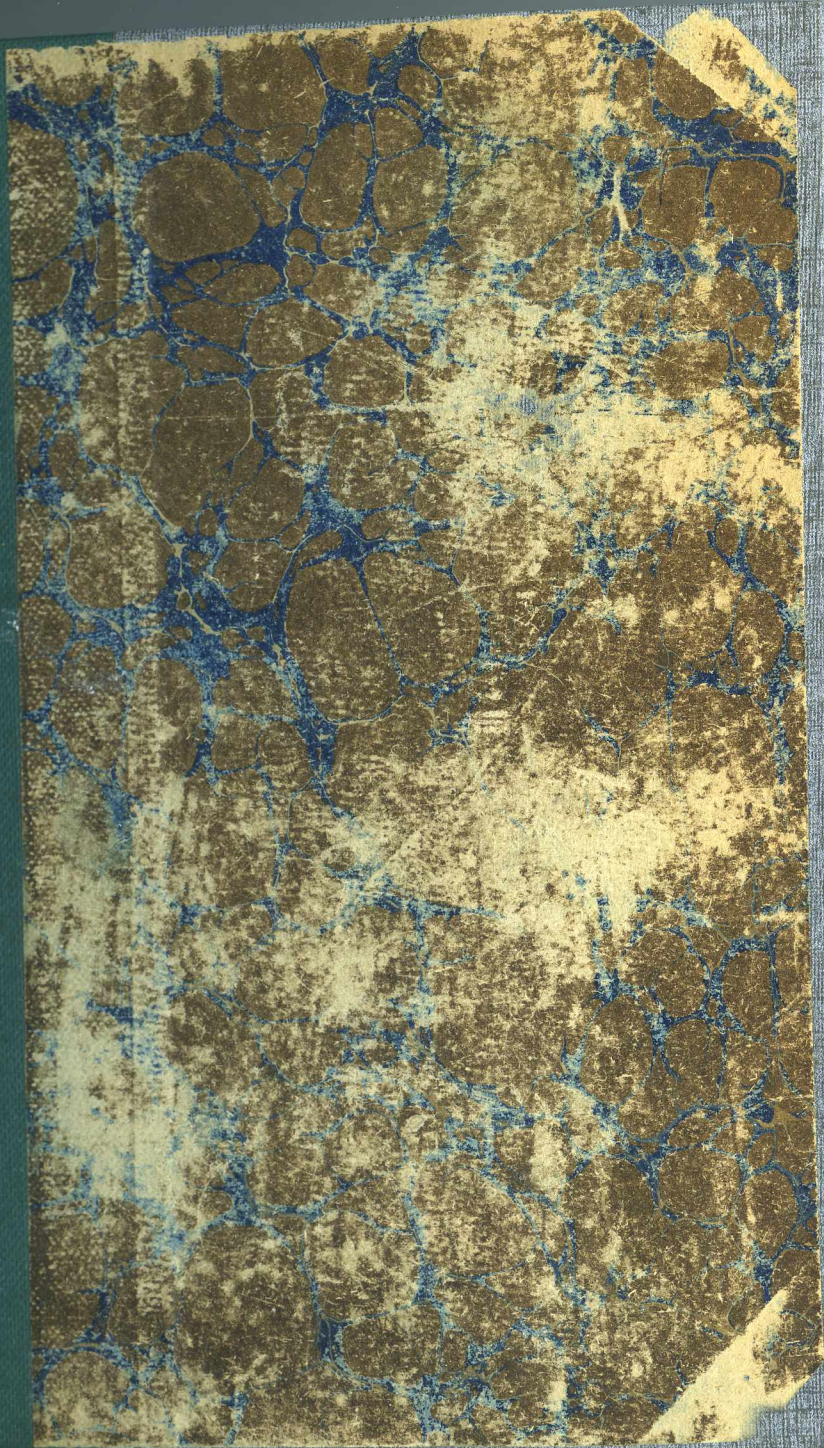

Politikai
röpiratok.

161.

 Folytatás és melléklet a „Magyar Állam“ 236-ik számához.

SZENT ISTVÁN ELSŐ MAGYAR KIRÁLY

161
1437

A 19-ik SZÁZADBAN.

EGYHÁZI BESZÉDBEN

FEJTEGETTE

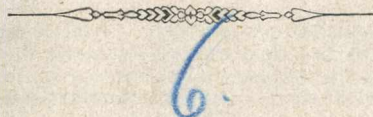
BACSAK IMRE,

VÖRÖSVÁRI ESPERES-PLÉBÁNOS.

1870-KI AUGUSTUS 20-ÁN

BUDÁN, A KIRÁLYI LAK SZ. ZSIGMONDRÓL CIMZETT

KÁPOLNÁJÁBAN.

PEST, 1870.

Nyomatott Lonkay Antal „Hunyady Mátyás“ irodalmi s könyvnyomdai intézetében.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS

PHYSICS

PHYSICS

PHYSICS

PHYSICS

PHYSICS

1870

PHYSICS

„Jött pedig az első, mondván: Uram, a te girád tiz girát szerzett!“ Luk. 19, 16.

Az ó-pogány világ a honalapító hősöket a félistenek közé igtatá. ¹⁾

Krisztus, — az evangyeliomi főnemes, — ki emberi testünket — „messze tartományba“ — az égbe vitte magával, ²⁾ a földi hatalmasokat a maga szolgálának tekinti, ³⁾ és megbizsa őket a hatalom girájával. De szolgálait egyszersmind barátinak nevezi: „Ti az én barátim vagytok, — ugymond — ha megteszitek amiket én parancsoltam néktek.“ ⁴⁾ És a barát, „aki nekem szolgál, . . . ott leend, ahol én leszek, — megdicsőítendi őt az én Atyám.“ ⁵⁾

Íme t. keresztények, ez azon egyszerü, — a régi népek hitével öszhangzó természetes tan, melynek alapján, mi a keresztény honalkotókat, s köztük a mienket, sz. István első magyar királyt e mai napon az égiek fénykörében, s emlékét itt, — a mennynek földi jelképében, templomunkban tiszteljük.

A kegyes Üdvözítő t. i. azokkal, kik itt e földön barátai voltak, ott a boldogabb hazában is együtt akar lenni: ott, „az ő Atyjának országában nevezetes, kitünő helyet akar számukra biztosítani.“ ⁶⁾

Ám tehát e szerint az égi korona a földi élet méhé-

¹⁾ „Egregias animas . . . qui sanguine nobis hanc patriam peperere suo.“ Quos palma nobilis terrarum dominos evehit ad deos. Horat.

²⁾ „Carnis enim proprius locus terra est; — quae quasi ad peregrina ducitur, dum per Redemptorem nostrum in coelo collocatur.“ S. Greg. M. Hom. 9. in Evang.

³⁾ „Ministri enim Dei sunt“ Rom. 13, 6.

⁴⁾ Joa. 15, 14.

⁵⁾ Joa. 12, 26.

⁶⁾ „Dabo Gog locum nominatum in Israel.“ Ezech. 39, 11. „Dabo sanctis meis locum nominatum in regno Patris mei“ Brev. Rom.

nek szülemlő földalmiból kel ki.¹⁾ A dicső férfiak, kik az ég boltozatján népeik előtt ragyognak, kell, hogy földi pályájukon is üdvösen és áldásosan működtek legyen: sőt az ő érdemeik nem csak egy kornak, de kell, hogy minden századnak aranypróbáját kiállják: a mint az Irás mondja: „az ő nevök örökké fenmarad: és átszáll a gyermekekre.“²⁾ Ugy van: az igazi keresztény, nem csak a multnak és jelennek, hanem „a jövő századnak is embere“ ugymond Tertullian.³⁾

Erre nézve állitom én ma t. ker., hogy sz. István első magyar király akkint tündöklött a régi századok népei előtt, miszerint vallásos honfui kegyeletünket mai nap is teljes mértékben kiérdemli: a mit még földi pályájának csak egy-két mozzanatával akarok megvilágítani, kérek csendes figyelmet!

* * *

Sz. István megkoronáztatása előtt, még mint vezér azzal kezdé uralkodását, hogy a szegény rabszolgákat törvény által fölszabadította és így az emberi jogok magasztos lelkü védőjeként lépett föl.⁴⁾

Tudni illik: a mint az Irás Krisztusról mondja, — úgy érté sz. István ön magáról, hogy „az Ur küldé ötet prédikálni a foglyoknak bocsánatot, — a megtörtéket szabadságra bocsátani.“⁵⁾ Azért hozzájok leereszkedvén megoldá bilincseiket: „menjete — ugymond — mint Isten gyermekei, élvezzétek a szabadságot, melylyel Krisztus titeket megajándékozott.“⁶⁾

¹⁾ Rom. 8. 18—22.

²⁾ Eccli. 46, 15.

³⁾ „Christianus est homo futuri saeculi.“

⁴⁾ Ezt még ellenségei is elismerik. „Stefan beförderte in seinem Reiche die bürgerliche Freiheit. Er bestimmte die Kunstfleissigen Fremden zur Ansiedlung am Fusse der Schlösser. Er gab gemachte Sklaven häufig der angebotenen Freiheit zurück. Er lud die Herren ein, aus christlichem Erbarmen ihre leibeigenen Glaubensbrüder auf den Fall des Todes unentgeltlich zu entlassen. Er verwandelte viele Hörige in Zinsleute, und berechtigte diese zu ganzlichem Loskaufe.“ Schneller. Oesterreichs Einfluss auf Deutschland und Europa. 1. B. p. 31.

⁵⁾ Luc. 4, 18. 8.

⁶⁾ Gal. 4, 31

Ki tagadhatná e ténynek isteni nagyszerűségét még mai nap is, kivált ha meggondoljuk, hogy az emberi jogok — ugynevezett aranyhonában — az új világban még egy pár év előtt a legkétségbeejtőbb testvérháború vivotott a rabszolgaság eltörléséért? Ki gondolná, hogy még most is épen a szabadelvű éjszaki köztársasági párt csupa anyagi érdekből nem a mivelt déli fehéreknek, hanem az alantfoku négereknek, a fehérek volt rabszolgáinak akarja a választási jogot biztosítani? ¹⁾

Ime tisztelt keresztények, egy feltűnő példája annak, mikép tiszteltetnek az emberi jogok ott, hol azok a vallási hüvelyből kiszakasztva csupán mint rideg államtanok állittatnak fel. Vajmi keserű lehet ott a legyőzöttek sorsa: azoknak nyelve, földterülete, pénze, vére, vallása, mindene a győzőnek lábainál hever, korlátlan önkényére bizva! Lehet az ellenség mivelt, lehet testvér, ígérhet mindent: de mily kábaság azt hinni, hogy ő a legyőzöttek és nem a maga érdekéért áldozza fel nyugalmát, vagyonát, életét? Ad tehát legfeljebb puskatusát, vagy szíjkorbácsot! Egy üdve a legyőzötteknek: semmi üdvöt sem remélni: „Una salus victis nullam sperare salutem,” — ugymond a latin költő. Avagy hol volt egy ellenség, mely egy pártot a honfiakból pénzzel, ígéretekkel nem iparkodott magához édesgetni? De azután megfizetett kegyetlenül barátoknak, ellenségnek egyaránt. Jól mondja korunk egyik elsőrendű államférfia: „Ha egy országot akarsz felforgatni, a törvénytelenység színét el kell rejteni: egy alkotmány megdöntésére alkotmányos szint, — egy kormány megbuktatására kormánytagokat — tehát egy hazának megrontására hazafiakat — kell fölhasználni.” ²⁾

Ez ime az érdekpolitika: az érdek-moral, mely a felsőbb szélesebb körökben honpusztítóvá, — az alsó, társas osztályban egyszerűen rablógyilkossá teszi az embert!

¹⁾ Berichte der Leop. Stift. 1869. p. 4. sq.

²⁾ Thiers: Histoire de la Rev. franc. T. 20. p. 90.

Igaz, hogy nincs nagyobb gonosztévő a világon, mint a büszke nagyravágyás, és az éhség! Az a kenyérkereset igen sokra viszi a szegény embert! De már mégis csak embereknek, Isten fiainak kell lennünk, s magunkat viharzó szenvedélyeink, dacos indulataink közt mérsékelnünk, tartóztatnunk; és mikor ezt teszszük, akkor Istennek szolgálunk: mert Istennek szolgálni, annyi mint — magán, és másokon — uralkodni. ¹⁾ Már pedig csak a vallás, az Isten adja meg az emberi szívnek ama tenyészítő nedvet, ama jótékony kenetet, mely az önlegyőzés- és megtagadásnak üde gyümölcseit szokta megteremni. Azért int bennünket sz. Pál: „Atyámiai, ti szabadságra vagytok hivatva: csak hogy a szabadságot ne adjátok alkalmul a testnek, hanem a lélek szeretete által szolgáljatok egymásnak. Mert minden törvény egy szóban teljesítettik: szeressed felebarátodat, mint önnön magadat. Ha ti egymást marjátok, vigyázatok, hogy egymást fel ne emészszétek.“ ²⁾

Sz. István ezt megértette; ő az emberi jogokat a ker. vallás égi hüvelyébe öntötte; ő a rabszolgaság eltörlését nem mint pusztá államtant, hanem mint Isten törvényét sürgette, és azt, moha komoly ellenszegülésre talált, szerencsésen keresztül vitte.

A mint ebben Isten néki sikert adott, megkoronáztatá magát, és átment az ország rendezésére. És ebben miként járt el?

Alkalma volt magát az egyház szertartásával Istentől megkoronázott, Isten kegyelméből való korlátlan hatalmu királylyá tenni, — ki senkitől sem fél, és semmi törvényt nem ismer maga felett. Annál bámulandóbb a sz. királynak bölcsesége, és igazsága, miszerint kötelességének ismerte a nép jogait fentartani. Erre nézve a grófok és katonák arany szabadságához a jobbágyok ezüst szabadságát csatolván, ezt

¹⁾ „Servire Deo, regnare est.“

²⁾ Gal. 5, 13. 15.

a többi néptömeeggel is lehetőleg megosztotta, sőt még a szolgálóknak is erre reményt és utat nyitott. Midőn pedig országában a külföldieknek szabad menhelyet, minden kitelhető vendégszeretetet és jogkedvezményeket biztosított, nem egyébre törekedett, mint hogy a magyar nevet a világ előtt tiszteltté tegye, és megörökítse. Ő maga pedig — noha király — nem akart több lenni, mint első övéi között: tehát majdnem csak mint egy elnök polgártársai között: legalább ő e részben fiát oktattván, magára hivatkozott: „Az én szokásomat kövesd — ugymond — hogy a tieid közt első, nevezetes, az idegenek közt dicséretes légy.“¹⁾ „Ne tartsd magadat magasan a többiek felett:“ „ők,“ — a hercegek, bárók, grófok, katonák, nemesek — „néked atyáid, és testvérid legyenek.“²⁾

Ugy látszik, sz. István megtanulta az isteni Mestertől ama szavakat: „A nemzetek királyai uralkodnak azok felett; ti pedig nem így, hanem a ki nagyobb köztetek, legyen mint a kisebb.“³⁾ A ki t. i. nagyobb a hatalom által, legyen kisebb aláztossága által:“⁴⁾ a ki nagyobb a nép tiszteletében, legyen kisebb saját igényeiben. „Igazgatóvá tettek téged, fel ne fuvalkodjál: légy mint egyik ő közülök.“⁵⁾ Ugy látszik sz. István elleste a titkos látásnak ama gyönyörű jelenetét, ahol a villámló és dörgő trón előtt bár rémséges állatok, és fehérbe öltözött tisztos ősz fejedelmek leborulva arany koronáikat, cíteráikat, szelencéiket telve illatszerekkel rakják le: de a trónon ül... egy szelid bárány.⁶⁾ Igen: sz. István megtanulta, hogy a királyi méltóság nem az arany, drága kő, és bibor, — hanem a jogos hatalom, és az erény.⁷⁾

¹⁾ Decr. L. 1. C. 8. §. 4.

²⁾ Decr. L. 1. C. 4. §. 2. Cf. Bartal Commentar. ad hist. stat. jurisque publ. Hung. T. 1. p. 170, 171. 188. 204. 205.

³⁾ Matt. 20, 25.

⁴⁾ S. Aug. Enarrat. in Ps. 137. 9. 9.

⁵⁾ Eccli. 32, 1.

⁶⁾ Apoc. 5. 8.

⁷⁾ „Imperium esse in virtute, non in decore.“ Lampridius in vita Alex. Severi c. 33. „Regem non faciunt opes;... Rex est, qui posuit metus et diri mala pectoris“ Seneca Thyest. 344. S. Aug. de Civ. Dei L. 4. C. 24.

Igy az okos ker. polgárnak is, mikor engedelmeskedik, nem kellene tekinteni a hatalomnak fény és kényszer környezetére; legyen elég a törvény, az ész, a nemzeti becsület, az öntudat, hogy „szabad polgár, a 19-ik századnak fia vagyok:“ mindenek felett pedig az Istennek parancsa: „Alávessétek magatokat még a rossz elüljáróknak is“¹⁾ Ime ily törvény és ily polgárok közt kívánt sz. István „első magyar ember“ lenni.

Ha már a középkorból ily király, ily alkotmány került ki, és ebben a papoknak nagy részök volt: akkor nem tudom, mi joggal lehet azon kort a papokkal együtt a setéség, butaság, szolgaság, zsarnokság stb. efféle nevekkel szidalmazni. Hiszen ugy látszik, a mai szabad alkotmánynak főalapjai már sz. István által voltak lerakva. Ugyanis hogy a király, és nép alkotmányos jogairól ne szóljak, alkotmányunk mai nap is szeretettel öleli, sőt közpolgári jogokkal ruházza fel az idegen nemzetiségűeket; de azért, hogy itt nyelvöket, hagyományaikat, szokásaikat, vallásukat, szóval nemzetiségöket megtartván, a haza iránt, mely őket az üldözés, az inség idején keblére ölelte, hálásak, s a magyar ajku polgártársak őszinte testvérei legyenek. E nélkül az idegen nemzetiség veszélyes fekély, és a leggyászosabb elem volna e hazában.²⁾

Tiszteljük mi, és szeretjük a mivelt idegen nemzeteket, — barátunknak, szomszédunknak: de nem urunknak! Ugyanis minden nemzet mozog és élni akar: csak a magyar volna kárhoztatva arra, hogy a 19. században lelje sirját? És miért? Talán azért, mert a nemzetközi jogokat tiszteli, becsüli és kötelmeit a mivelt nemzetek sorában hiven, lelkesmeretesen teljesíti? Ah, ha egyes ember borzad a megsemmisüléstől, minél inkább kell egy erkölcsi érzettel bíró nemzetnek iszonyodni a gondolattól, hogy ősi hagyományai, me-

¹⁾ Rom. 13, 5.

²⁾ „Rien n'est plus funeste aux empires, ou aux republicues, que les étrangers mal naturalisés. En servant leur nouvelle patrie, ils songent naturellement avant tout à servir la première.“ Lamartine: Histoire de la Russie p. 272.

lyeken gyermeketegen csügg, emlékei, melyek néki drágák, mind egyszerre szétrobbannak!¹⁾ A nemzet jelesei, kik nemes érdekeinek, becsületének, nagyságának a világ előtt hordnokai, jelzői voltak²⁾ örökre kitörölvék a történelem évkönyveiből. Három század óta küzdött e nemzet a megsemmisülés ellen: és most midőn függetlensége történelme fonalán lehető tetőpontját érte el, — midőn szabadságának virága leggazdagabb pompájában diszlik, most kelljen egy idegen hatalom által elnyelettetnie! Bucsuznia kelljen régi szent ereklyéitől? „Isten hozzád sz. korona: te nem fogod egy szabad nemzet felkent fejét ékíteni többé! Isten hozzád királyi trón: nem fog téged többé a magyarral együtt a félvilág uralni. Isten hozzád Buda vára: te állni fogsz; de a magyar nem él többé! Isten hozzád magyar cimer: a nemzet geniuszai áldva-védve nem fognak téged körülengeni többé!“

„Hármas hegy s négy folyam között
Boldog szabad vidékeken,
Hol minden áldás töltözött.
A szép földön s derült egen;
Ott egy nép, mely szív, lélek, ész,
S vitéz, midőn ellent zavar,
Honért, királyért halni kész, —
Ez a dicső nép a magyar. —“

nines többé!“ „Öröksége idegenekre, háza külföldiekre“³⁾.
. . . . Ah de nem! nem mondom ki a siránkozó prófétának végzetteljes utolsó szavát! Hiszen sz. István kardja még a magyar király markában villog. Ő ugy alkotá meg e hazát, hogy azt a magyar, ha kell, vérével, kardjával is megvédje: valamint ő is megvédette.

¹⁾ „Esclave des souvenirs de son enfance, l'homme obéit toute sa vie, sans en douter, aux impressions, qu'il a reçues dans son jeune âge, aux épreuves, et aux influences, auxquelles il a été en butte. La vie d'un peuple est soumise aux mêmes lois générales.“ Des Idées Napoleon. p. 24.

²⁾ „Ces intérêts (généraux) ne peuvent être représentés, que par une aristocratie,“ op. cit. p. 27. — „En y réfléchissant mieux, on aurait vu, q'un corps aristocratique convient plus particulièrement aux républiques.“ Thiers op. cit. T. 8. p. 12.

³⁾ Thren. 5, 2.

De ép ezért vádolják ötet kegyetlenségről, mivel Koppány vagy Kupa somogyi vezér testét négy részre vágatta ¹⁾. Igen: kérielhetlen volt a szent király a haza és nemzet ellensége iránt, hogy azt fentartsa, és a polgárokat hasonló vészteljes merénylettől elrettentse. Mert szép dolog ugyan, ha az országban a törvény pallosa, a rabbilincs, börtön stb. szünetel: de csak akkor, ha a magán hóhérok is veszteg maradnak: különben áll, mit a sz. irás mond: „A gonoszok uralkodása, a polgárok romlása ²⁾).

Sz. István tehát kérielhetlen volt a haza, — de könyörületes a maga személyes ellenségei iránt. Ugyanis saját orgyilkosának, ki haldokló életét halálos ágyán kioltani akarta, nagylelkűen megkegyelmezett: „Menj — ugymond — és többé ne vétkezzél“ ³⁾.

Hogy pedig sz. István ne csak karddal, hanem szellemi erővel is biztosítsa intézményeit, azokat az egyházzal összekötötte, — a római kőszálra építette ⁴⁾ és ezen egyházat különféle kiváltságokkal, és földi javakkal felruházta. És ezen alapon, 870 éve már, hogy — „verve bár, de nem megtörve — él nemzet e hazán“ ⁵⁾.

A jövő Isten kezében van. Minden esetre kiki érzi, hogy válságos időket élünk; és ha tekintjük, hogy Franciaországnak nyolcvan év alatt nyolcadik uralkodó rendszere dől már halomra, melyek közül mindegyik — többé-kevésbé számüzte kebeléből az egyházat, — méltán felkiáltunk az apostoli prófétával: „Ki az az ember, ki ne féljen Téged, századok királya?!“ ⁶⁾. Ha tehát valaha, ugy

¹⁾ Chronicon Poson. ed. Budae 1852. p. 28.

²⁾ Prov. 28. 12.

³⁾ Joa. 8, 11.

⁴⁾ „Sanctae fidei primum damus locum.“ — Post fidem Ecclesia secundum tenet locum. . . . Ipse autem Dominus dixit Petro, quem custodem magistrumque eidem posuit S. Ecclesiae: Tu es Petrus“ etc.: Decr. L. 1. C. 1. §. 1. 2.

⁵⁾ A magyar faj a honfoglalás óta „fogyva“ nincs: mert egy millióról nyolcra szaporodott; de „verve“ elégszer volt: azonban „nem megtörve“, azaz: megsemmisítve.

⁶⁾ Apoc. 15, 3.

most kellene a régi jó egyetértést az állam és minden felekezeti egyház közt fentartani: mert áll ismét a szent írás mondása: „Jaj a magánosnak, mert ha elesik, nincs ki felemelje őtet“¹⁾.

A sz. István által alapul vetett — *római köszál* — és az *egyházi javak korszerűségénél*, — sajnálom, hogy egy rövid beszédben nem időzhetek: de azon nézetemet el nem titkolhatom, miszerint lehet ugyan rémképeket alkotni, — lehet azokat holmi tetszős adatokkal támogatva, — paragraphok- s idézetekkel kikerekítve az egyházra vagy a pápaságra feltolni, hogy azok aztán a támadásnak ürügyeül szolgáljanak: de e rémképeket az egyház szelleméből, érzetéből, szándékából, mindig általánosan elismert elveiből, vagy csak bár a jogfogalmak szempontjából is igazolni, — valóban nem lehet. Egyébiránt m. t. főpapjaink az alpapsággal együtt országos áldornagyunk böles és erélyes vezérlete mellett meghozták adójokat a tudomány- és korszellemnek, de kétszáz millió katolikusnak legfelsőbb vallás-birói székét az egész világon ők sem képezhetik.

Meglehet, hogy — a miről nem tehet, — a miatt az egyház személyes nyugalma, és vagyona veszteségének kénytelen elébe nézni: de a vértanuság mindig a leghatalmasabb erők volt a kath. hitigazság mellett; és még csak ez fogná a ker. népet a római tan iránti hitében megerősíteni. — Annyi bizonyos, hogy az egyház ősi tulajdonjoga megrendíthetetlen. — Ugyanis a történelem azt mutatja, hogy „Árpád a fővezér az elfoglalt földterületeket a maga belátása szerint osztotta meg a győztesek közt“²⁾. Azért méltán kérdi egy jeles író: „Honnét adta sz. István a javakat a püspökségeknek? Talán a lovagrend embereit fosztotta meg azoktól? Vagy az országnagyokat és nemeseket birta reá, hogy önkényt engedjék át javaik egy részét a papságnak?“

¹⁾ Eccí. 4, 10.

²⁾ Steph. Katona. Epit Chronol. P. 1. p. 16. — Trip. P. 1. Tit. 13, 82. — P. 2. Tit. 1.

Haszontalan fáradság ilyesmit a régi emlékekben keresni ¹⁾. Sz. István tehát nem az állam, hanem az Árpád-család javaiból alapította a püspökségeket és egyházakat. Hol vannak a magán adományozási, végrendeleti, alapítványi, az egyház saját pénzén szerzett javak?! Ezek is államjavak?

Ime tehát — habár az állam időközben az egyházi javokról — valamint a nemesi, testületi, községi birtokról is, — rendelkezett: de hogy az „egyházi javak államjavak“ — melyek ez időben sehol sem léteztek: — ez valóban hamis és a légből kapott elmélet — az egyház megingatlan tulajdonjogának átellenében.

Egyébaránt, a mi Angolhonban történik a szegénységében gazdag, független, s népénél hatalmas irlandi kath. papság és az egész kath. egyházközség irányában ²⁾ noha ez után sokan indulnak, és erre sokan hivatkoznak, de ép ez mutatja, vajjon az elkobzók gondolkodnak-e — vagy sz. István intézkedett cél- és korszerűbben és nagyobb államférfiúi tapintattal? azon sz. István, ki nem idegen hitfelekezet véres verejtékéből, mint az angolok, — hanem tisztán kath. javakból tett alapítványokat? És bár mikép alakuljon is a törvényhozási közvélemény: de az tagadhatlan tény, hogy a mult évi 1-ső martiusi ir egyházi törvényjavaslat a katolikusok és javaik iránti elégtételnek és visszatérítésnek diadalmüve. Ugy látszik, — az eszélyes angol nemzet, mely Irlandban saját államegyházának javait, — nem elkobozza, — hanem a fenforgó viszonyok közt a legméltányosabb célokra, s nagy részben a kath. püspökök 59-ki felterjesztésének értelmében már most kath. intézetekre fordítja, — e nemzet — mondom — *elkopott- és tulhaladottnak* bélyegzi a kath. javak elkobzásának elméletét, melyben a többi európai államok a *korszerűség* talismánját hiszik feltalálni ³⁾. Nincs is veszélyesebb kórjel egy nemzettestben, de nyomorubb logika sincs a világon, mint mikor a szent,

¹⁾ Euseb. Verinus Commentar. Juri³. p. 38. Békeházi. p. 174. 179.

²⁾ P. J. Ventura: La Politique Chrétienne p. 340.

³⁾ Relig. 1869. Apr. 14. London.

örök, elidegeníthetlen, természeti tulajdonjogot a korszerűség serpenyőjével mérlegelik.

Igaz, hogy nem a *jogok és érvek*, hanem az *események és tények korát* éljük: azonban az emberiségnek legkeserűbb sorsa, — de legnagyobb üdve és szerencséje egyszersemind, hogy mind a jogok, mind a tények fonala *egy Mindenható kézben van, és onnét ki nem siklik!*

* * *

Szedjük fel már t. ker. a girákat, melyeket első szent királyunk elültetett.

Ő az emberi jogokat ama régi homálykorban felismerte és érvényre emelte; ő a népet az alkotmány áldásaiban lehetőleg részesítette; — de mind e két intézmény csak ama harmadikból ömlött ki, miszerint sz. István az egyházat az állammal szent frigybe kötvén össze — a magyar nevet megörökíteni törekedett. Mert hogy a ker. hit, az egyház, a telvilágosodás-, miveltség-, szabadság-, testvériség-, egyenlőségnek, — a hitetlenség pedig a vadságnak szülője, — ez oly tétel, melyről sokkal nehezebb kutatni: ki *nem* irt, mint *ki irt*, és beszélt légyen. Ezek ime a girák, melyek Isten előtt, s nekünk tiz girát kamatoztak.

Avagy van-e nemzet, mely még egy pár év előtt a világnak ugyszolván ismeretlen zugában szendergett — és ma — királya, és kormánya tevékenysége folytán a föld legvégsőbb határain, Siam, China, Japán sivatagjain beszéltet magáról, s készíti elő világra szóló küldetését? ¹⁾

Ime t. ker., — ősi alkotmányunk csirája mai nap is korszerű életképes és romlatlan, mint a sz. kéz, mely azt készítette. Sz. István tehát a magyar nemzetnek vallásos honfui kegyeletét nem csak a maga korában, hanem a felvilágosult 19-ik században is kiérdemlette. — De hogy ezen tisztelet — a mint a sz. királyt dicsőíti, ugy nekünk is du-

¹⁾ Elnöki zárbeszéd Magy. Áll. 1870. Aug. 6. sz.

san kamatozzon, — sorakozzunk közös anyánk a drága haza körül; ne tépjük szét a gyengéd keblet, mely minden vallásu és ajku gyermekeit egyaránt öleli, ápolja és majdan eltakarja! Ha vannak sérveink, terheink, legyünk kiméletesek, legyünk édes testvérek és ne mostohák egymás iránt: iparkodjunk bajainkat saját körünkben orvosolni. — Ah! Magyarország népei eléggé izlelték már a külföldi hatalmak vöröshagymáit. Az nem lehet, hogy egy öntudatos, becsületes honfi azok után ohajtozzék, a nélkül, hogy magok az idegenek által jellemtelen árulónak ne bélyegeztessék.

Mennyei Szüz Anyánk, Nagy Asszonyunk Mária! Mi erősen hiszszük, hogy míg Te sajátodnak tartod a koronát és trónt, melyet sz. István Néked felajánlott, addig azt a magyar nemzettől és törvényes királyától el nem veheti a pokolnak semmi hatalma! Te pedig le nem mondasz e szent ereklyéről, míg e nép Téged tisztel, és azoktól maga erőszakos hálátlansággal meg nem foszt! Oh ne nézd hibáinkat! Légy kegyes Anyánk! Légy égi Királynőnk örökre! Ime „a király (és nép) remél az Urban — (imádkozik)“ és (bizalma) „a Magasságbelinek irgalmában meg nem ingattatik“¹⁾.

Amen.

¹⁾ „Quoniam rex sperat in Domino et in misericordia Altissimi non commovebitur.“ Ps. 20, 8.

